

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (TUKES)

kaivosasiat@tukes.fi

PL 66

00521 Helsinki

Viite: KL2016:0005

LAUSUNTO KALEVALA GOLD OY:N KAIVOSLUPAHAKEMUKSESTA – KUIKANKULTA SUOMUSSALMI

Tukes pyytää Kainuun liitolta lausuntoa Kalevala Gold Oy:n kaivoslupahakemuksesta. Yhtiö hakee kaivoslupaa kultamalmin louhimiseksi Suomussalmen Kuikankullan esiintymän alueella, haettava kaivoslupa-alue on pinta-alaltaan 19,6 hehtaaria. Kuulutussasiakirjan perusteella asia on tullut vireille vuonna 2016, joten asiaan ei sovelleta lakia kaivoslain muuttamisesta (505/2023). Lupahakemuksen perusteella malmin louhinta toteutetaan avolouhoksena ja sen arvioidaan kestävän noin kolme kuukautta. Avolouhoksen pinta-ala on noin 9 600 m². Malmi kuljetetaan välivarastoinnin kautta kasettirekoilla Paltamoon Juuan Dolomiittikalkin tuotantoalueelle rikastettavaksi.

Lausunto kaivoslupahakemuksesta

Kainuussa on voimassa viisi maakuntakaavaa: Kainuun maakuntakaava 2020, Kainuun 1.vaihemaakuntakaava, Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava, Kainuun vaihemaakuntakaava 2030 ja Kainuun tuulivoimamaakuntakaava 2030. Maakuntavaltuusto hyväksyi 12.12.2023 Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035. Päätöksestä on valitettu ja tuulivoimamaakuntakaava 2035 ei ole vielä voimassa.

Kainuun liitto toteaa, että kuulemis- ja hakemusasiakirjoissa kaivosalueen suhde muuhun alueiden käyttöön on esitetty puutteellisesti. Kuikankullan alue sijoittuu Kainuun voimassa olevassa maakuntakaavassa 2020 maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle (M), jota koskee suunnittelumääräys. Kuikankullan alue on osoitettu lisäksi lainvoimaisessa Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 (hyväksytty 16.12.2019, § 25) kaivosmineraalialueeksi ek-m. Osa-aluemerkinnällä ek-m osoitetaan alueita, joilla on todettu olevan merkittäviä ja/tai hyödyntämiskelpoisia malmi- ja mineraaliesiintymiä. Näillä alueilla kaivostoiminta on tulevaisuudessa todennäköistä. Maakuntakaavassa näille alueen erityisominaisuutta ilmaisevalla osa-aluemerkinnällä osoitetuille alueille on vireillä kaivospiiri tai kaivoslupahakemus. Kaivostoiminnan aloittaminen alueella edellyttää kaivostoiminnasta säädettyä lupamenettelyä sekä muun erityislainsäädännön edellyttämää lupaa. Ek-m alueita koskee suunnittelumääräys: *”Alueen käyttöönottoa suunniteltaessa on otettava huomioon mahdollisen kaivostoiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset tuotannon aikana ja sen päätyttyä.”*

Osoite:

Kainuun liitto,
Kauppakatu 1
87100 Kajaani

Sähköposti:

etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi
Kirjaamo 040 722 0900
www.kainuunliitto.fi

Laskutus:

Kainuun liitto
003724969924
PL 5016
02066 DOCUSCAN

Y-tunnus:

2496992-4

Kuikankullan kaivoslupahakemuksen osalta on tarpeen huomioida M-aluevarausmerkinnän ja ek-m osa-aluemerkinnän lisäksi mm. seuraava koko maakuntakaava-alueetta koskeva yleinen suunnittelumääräys sekä alueen lähellä sijaitsevat maakuntakaavamerkinnot:

- Maakuntakaava-alueetta koskeva yleinen liikenneturvallisuuden suunnittelumääräys: *"Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja muussa alueiden käyttöä koskevassa suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenneturvallisuuden edistämiseen sekä sujuvan ja hyvän liikenneympäristön saavuttamiseen."*
- Liikenteen yhteistyökäytävä, jota koskee suunnittelumääräys. Liikenteen yhteistyökäytävä on kehittämisperiaatemerkintä, jolla on osoitettu maakuntakaavassa mm. Kuikankullan alueen lähellä sijaitseva Viitostien kehittämisvyöhyke.
- Kaivos- tai kaivostoimintaan tarkoitettu alue ek (Hietaharju), jota koskee suunnittelumääräys
- Kylä at, jota koskee suunnittelumääräys
- Venesatama ja veneväylä
- Luonnonsuojelualue tai -kohde SL, jota koskee suojelumääräys (MRL 30.2 §) ja suunnittelumääräys
- Pääsähköjohdon yhteystarve 110 kV, jota koskee suunnittelumääräys
- Ohjeellinen 110 kV pääsähköjohto, jota koskee suunnittelumääräys

Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 ja sen hyväksymisen jälkeen Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 laatimisen yhteydessä ei tullut esille ko. hankealueelle tai lähialueelle vähintään seudullisesti merkittäviä muita alueidenkäyttötarpeita, jotka olisi ollut tarpeen ottaa huomioon maakuntakaavoja laadittaessa.

Kainuun liitolla ei ole muuta lausuttavaa kaivoslupahakemuksesta.

Kainuun liitto

Sanna Schroderus
suunnittelujohtaja

Sanna Nikola-Määttä
ympäristöasiantuntija

Pohjois-Pohjanmaan liitto
kirjaamo@pohjois-pohjanmaa.fi
Poratie 5 A
90140 Oulu

Viite: Lausuntopyyntöne 10.1.2024.

LAUSUNTO POHJOIS-POHJANMAAN ENERGIA- JA ILMASTOVAIHEMAAKUNTAKAAVAN EHDOTUKSESTA

Pohjois-Pohjanmaan liitto on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan ehdotuksesta. Vaihemaakuntakaava käsittelee koko maakunnan alueidenkäyttöä ja sen pääteemat ovat:

- Energiantuotanto, varastointi ja siirto mm. maa- ja merituulivoima, vetytalous, aurinkovoima
- Viherrakenne ja ekosysteemipalveluiden tarkastelu
- Aluerakenne ja saavutettavuus
- Liikennejärjestelmä ja logistiikka-alueet
- Energiamurroksen vaikutukset maankäytön suunnitteluun ja ilmastovaikutusten arvioinnin kehittäminen

Pohjois-Pohjanmaan maakuntahallitus on 19.12.2023 (§ 178) hyväksynyt energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan ehdotuksen lausuntoaineiston maankäyttö- ja rakennusasetuksen 13 §:n mukaisesti kuultavaksi. Tavoitteena on saada vaihemaakuntakaava hyväksymiskäsittelyyn maakuntahallitukseen ja -valtuustoon vuoden 2024 aikana.

Vaihemaakuntakaavaehdotus

Maakuntakaavatilanne

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan kaavaehdotus on laaja ja kattava kokonaisuus monipuolisine selvitysaineistoineen. Uusiutuvaa energiaa ja ilmastoa koskevaan selvitysaineistoon liittyy myös tutkimuksellista, menetelmien kehitystyötä, joka osaltaan antaa arvokasta tietoa myös yli maakuntarajojen.

Kainuussa on voimassa viisi maakuntakaavaa: Kainuun kokonaismaakuntakaava 2020, Kainuun 1. vaihemaakuntakaava, Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava, Kainuun tuulivoimamaakuntakaava ja Kainuun vaihemaakuntakaava 2030. Kainuun maakuntavaltuusto hyväksyi 12.12.2023 Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 ja siihen liittyvän kaavaselostuksen liitteineen sekä kumosi voimassa olevien

maakuntakaavojen maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset siltä osin kuin tuulivoimamaakuntakaavassa 2035 osoitetaan niihin muutoksia. Kainuun tuulivoimamaakuntakaava 2035 ei ole vielä lainvoimainen. Tuulivoimamaakuntakaavassa 2035 käsitellyt teemoja ovat seudullisesti merkittävät tuulivoimaloiden alueet, muutostarpeet voimajohtojen maakuntakaavamerkintöihin, pohjavesialueet sekä valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.

Kainuun liitto on antanut lausunnot Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 3.12.2021 sekä vaihemaakuntakaavan kaavaluonnoksesta 23.09.2022. Lisäksi Kainuun liitto ja Pohjois-Pohjanmaan liitto ovat järjestäneet maakuntakaavojen yhteensovittamiseksi maakuntien rajalla useita työneuvotteluja, joissa on käyty läpi muun muassa maakuntarajojen läheisyydessä sijaitsevat tuulivoima-alueet, ekologiset yhteydet sekä yhteisvaikutusten arviointi.

Tuulivoimatuotanto

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan kaavaehdotuksessa seudullisesti merkittävä tuulivoimaloiden kokonaisuus muodostuu seitsemästä (7) tai sitä suuremmasta määrästä tuulivoimaloita. Maakuntakaavaehdotuksen mukaan maisemallisesti herkällä Oulujärven ranta-alueella tuulivoimaloiden alueet tulee sijoittaa vähintään 5 km etäisyydelle Oulujärven ranta-alueesta. Kainuun voimassa olevassa tuulivoimamaakuntakaavassa sekä Kainuun tuulivoimamaakuntakaavassa 2035 maakuntakaavan tuulivoimaloiden alueella tarkoitetaan vähintään kymmenen (10) tuulivoimalan muodostamaa aluetta. Kainuun voimassa olevan tuulivoimamaakuntakaavan 2030 mukaan maisemallisesti herkällä Oulujärven ranta-alueella maakuntakaavaa edellyttävänä tuulivoimaloiden alueen rajana pidetään vähintään viittä (5) teollisen kokoluokan voimalaa, mikäli niiden muodostama tuulivoimaloiden alue sijaitsee kokonaan tai osittain alle 3 kilometrin etäisyydellä Oulujärvestä. Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 mukaan maisemallisesti herkällä Oulujärven ranta-alueella maakuntakaavaa edellyttävänä tuulivoimaloiden alueen rajana pidetään vähintään kolmen (3) teollisen kokoluokan voimalaa, mikäli niiden muodostama kokonaisuus sijaitsee kokonaan tai osittain alle 5 kilometrin etäisyydellä Oulujärvestä. Kainuun liitto pitää hyvänä Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan kaavaehdotuksessa esitettyä aiempaa vahvempaa Oulujärven alueen huomioimista, koska mahdollisen tuulivoimarakentamisen maisemalliset vaikutukset yltävät järvimaisemassa yli maakuntien rajojen.

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan kaavaehdotuksessa on esitetty muun muassa tuulivoimaloiden alueita ja voimajohtojen yhteystarpeita Kainuun maakuntarajalle tai sen välittömään läheisyyteen. Kainuun voimassa olevassa tuulivoimamaakuntakaavassa 2030 ja Kainuun maakuntavaltuuston hyväksymässä Kainuun tuulivoimamaakuntakaavassa 2035 on osoitettu myös tuulivoimaloiden alueita ja voimajohtoja koskevia maakuntakaavamerkintöjä Pohjois-Pohjanmaan maakunnan rajalle tai sen välittömään läheisyyteen. Näitä ovat muun muassa Löytösuo (tv-25) ja Piiparinmäki (tv-4) Kajaanissa, Takiankangas (tv-28) Paltamossa sekä Ukonkangas (tv-31) ja Vaarinkangas (tv-

35) Puolangalla. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa huomioidaan selkeästi Kainuun maakunnan puolelle kohdistuvat vaikutukset, erityisesti tuulivoimaloiden alueiden ja sähkönsiirron yhteisvaikutusten osalta. Huomioitavia asioita voivat olla esimerkiksi vaikutukset ekologisiin yhteyksiin, voimajohtoverkkoon, liikennejärjestelmään, maisemaan sekä tulevaan maankäyttöön kuten asumiseen tai tuulivoimarakentamiseen.

Kainuun liitto pyytää lisäämään tarkennuksena energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan kaavaehdotuksen vaihemaakuntakaavaselistusten liitekarttaan 1 voimassa olevan Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2030 tuulivoimaloiden alueet.

Sähkönsiirto

Kainuun voimassa olevassa vaihemaakuntakaavassa 2030 on osoitettu 110 kV:n pääsähköjohdon yhteystarve Puolanka-Särkijärvi (maakunnan raja) välille. Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan kaavaehdotuksessa esitetään tämän pääsähköjohdon yhteystarpeen kumoamista Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavasta. Kainuun liitto toteaa, että kyseiseen maakuntakaavamerkintään voi liittyä myös Puolangan keskustaajaman sähkönsiirron toimitusvarmuuteen liittyviä tarpeita, joiden ajantasaisuus on hyvä selvittää vaihemaakuntakaavan jatkovalmistelussa.

Liikennejärjestelmä

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan kaavaehdotuksessa on esitetty valtatie 5 muuttamista koko Pohjois-Pohjanmaan maakunnan yhteysväliä merkittävästi parannettavan valtatie (vt) / kantatie (kt) merkinnäksi. Kainuun voimassa olevassa vaihemaakuntakaavassa 2030 on osoitettu muun muassa seuraavat yhteysväliä "Tavoitteellinen runkoverkkoon kuuluva maantie" -merkinnällä.

- vt 5 Kontiomäki (vt 22) – Suomussalmi – maakuntaraja (Taivalkoski-Kuusamo jne.) sekä
- vt 22 Kontiomäki (vt 5) – Pohjois-Pohjanmaan maakuntaraja

Kainuun liiton mielestä on hyvä, että valtatie 5 parannustarpeet huomioidaan lausunnoilla olevassa maakuntakaavaehdotuksessa. Kainuun liitto kuitenkin ehdottaa harkittavaksi, että myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavoituksessa tunnustetaan valtateiden 5 ja 22 merkitys saavuttavuuden, elinkeinoelämän tarpeiden sekä maantieverkon verkostomaisuuden toteutumisen ja yhdistävyyden kannalta myös huomioiden tavoitteet niiden kuulumisesta runkoverkkoon.

Kainuun liitto on nostanut esille lausunnossaan Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 3.12.2021 ja maakuntakaavaluonnoksesta 23.9.2022 Kontiomäki-Kemijärvi ratayhteyden mahdollisuudet ja niiden huomioon ottamisen maankäytön suunnittelussa. Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan kaavaehdotusta koskevassa

vaihemaakuntakaavaselostuksessa todetaan, että Kontiomäki-Kemijärvi ratayhteyden yhteystarvemerkintää ei kaavan valmisteluvaiheen yhteydessä ole todettu tarkoituksenmukaiseksi. Kaavaselostuksen mukaan yhteysvälin raideliikenteen potentiaali pohjautuu vahvasti Venäjän liikenteeseen, mikä on nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa vähentynyt merkittävästi. Lapin maakuntavaltuusto on hyväksynyt 16.5.2022 Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan (kuulutettu voimaan 21.9.2022), jossa on osoitettu pääradan yhteystarve välillä Kemijärvi – Pohjois-Pohjanmaan maakuntaraja. Kainuun voimassa olevassa vaihemaakuntakaavassa 2030 on osoitettu Kontiomäki-Suomussalmi rataosa parannettavana yhdys-/sivuratana. Rataosan perusparannus ym. hankekokonaisuus toteutetaan vuosina 2021–2024. Pesiökylä-Taivalkoski rataosa on osoitettu voimassa olevassa Kainuun maakuntakaavassa 2020 yhdysratana/sivuratana maakunnan rajalle saakka. Pesiökylä-Taivalkoski rataosa on suljettu liikenteeltä vuonna 2004. Kontiomäen ja Kemijärven välisen radan esiselvitys (Study of Kontiomäki-Kemijärvi) on valmistunut vuonna 2021. Selvityksessä on tarkasteltu ratayhteyden linjausvaihtoehtoja, toteutuskustannuksia, radalle tulevaa henkilö- ja tavaraliikennettä, suhdetta nykyiseen maankäyttöön ja erilaisiin maankäytön suunnitelmiin sekä ratayhteyden toteuttamisen alustavia vaikutuksia. Kontiomäki-Taivalkoski -ratayhteys tarjoaa raideliikenteen hyödyntämis- ja kehittämismahdollisuuksia tavarankuljetuksiin, Kainuuseen ja Koillismaalle suuntautuvaan matkailuliikenteeseen, maakunnan sisäiseen joukkoliikenteeseen. Pitkän aikavälin suunnitelmissa ratayhteys on potentiaalinen osa mahdollisia tulevia Jäämeren ratayhteyksiä. Kainuun liiton mielestä ratayhteyttä koskevat selvitykset antavat perustellun pohjan Taivalkoski-Kemijärvi ratayhteystarpeen huomioon ottamiseksi pitkän aikavälin maankäytön suunnittelussa yli maakuntarajojen myös nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa. Kainuun liitto pitää ehdottoman tärkeänä, että se osoitetaan Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa.

Kaavatekniset asiat

Lausunnoilla olevassa maakuntakaavaehdotuksessa osoitettuja Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnan rajalle ylittäviä maakuntakaavamerkintöjä ovat mm. pääsähköjohtojen yhteystarvemerkinnät, pohjavesialueet sekä valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet (VAMA). Kainuun liitto esittää kaavateknisenä korjauksena maakuntakaavaehdotusta muutettavaksi siten, että edellä mainitut maakuntarajat ylittävät maakuntakaavamerkinnät rajoittuvat Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava-alueelle.

Muuta huomioitavaa

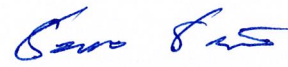
Kainuun liitto pitää tärkeänä, että maakuntaliittojen välistä hyvää ja tuloksellista yhteistyötä jatketaan edelleen. Yhteensovittamisen kysymyksissä voidaan järjestää tarvittavia työneuvotteluita viranomaisneuvotteluiden ja virallisen lausuntomenettelyn lisäksi.

Kainuun liitolla ei ole muuta huomautettavaa maakuntakaavaehdotuksesta.

Kainuun liitto

Sanna Schroderus
suunnittelujohtaja

Teppo Törmä
maankäyttöasiantuntija